

SLOVENSKI UČITELJ

VERI
VZGOJI
POUKU

Letnik. VII.

V Ljubljani 15. maja 1906.

Št. 5.

Kako naj deluje šola v varstvo koristnih živali in proti trpinčenju živali, zlasti domačih?

(Konferenčno poročilo.)

Pravičnik skrbi tudi za svojo živino; srce brezbožnih pa je neusmiljeno.

Salom. preg. 12, 10.

Kolikor stoletij šteje človeški rod, toliko časa obstoji razmerje med človekom in živaljo. V sv. pismu beremo, da je Bog sam načrtno to razmerje med človekom in živaljo z besedami: »Naredimo človeka po svoji podobi in sličnosti: in gospoduj ribam morja, in pticam neba, in zverinam, in vsej zemlji in vsej laznini, ki se giblje na zemlji.« Častno bi bilo za človeka, pa tudi prijetno za živali, ako bi se vedno in povsod ohranilo to, od Stvarnika določeno razmerje med človekom in živaljo. Žalibog, da je človek pogosto pozabil in še dandanes pozablja, kaj je človek živalim in kaj so živali človeku. Namesto, da bi bil človek njim nasproti ljubezniv gospodar, se je često sam ponižal pod živali ter jim izkazoval časti, ki jih niso zaslužile, častil jih je celo po božje, o čemer nam zadostno priča zgodovina Egipčanov in drugih malikovalskih narodov. Na drugi strani pa zopet pretirava svojo oblast nad njimi, ker jim je neusmiljen trinog in zatiralec. Samoobsebi je umevno, da niti prvo, niti drugo ni pravo, in da je oboje obsodbe vredno.

O prvi napaki nočemo razpravljati, čeprav se je ohranila do našega časa v raznih praznoverskih nazorih. Saj je znano mnenje preprostega ljudstva, da se n. pr. pajka ne sme ubiti, ker nam prinese srečo. — Razmišljati hočemo le, kako bi se odstranila ali pa vsaj omejila druga napaka, ki je za človeka prav tako nečastna in poniževalna kakor prva, za živali pa zelo neprijetna in mučna.

Dan za dnem vidimo, kako surovo in neusmiljeno se ravna z živalimi, kakor bi ne imele nikakega občutka, ali kakor bi bile najhujše zločinke. Treba je le oči odpreti in skoraj vsak hip in skoraj na vsakem kraju vidimo mučenja, ki krčijo usmiljeno srce. Poglejmo v klavnico ali kuhinjo, opazujmo voznika na cesti ali pastirja na paši, glejmo ribiča ob vodi ali pa lovitelja žab ob umazani luži — povsod ugledamo neusmiljeno trpinčenje uboge živali. In kako ravnajo z mačkami, s psi, z muhami, s hrošči in s pticami razposajeni otroci? Prav pravi zato neki pisatelj, da živalim gotovo le zato ni dana govornica, ker je njihovo trpljenje toliko, da je ni mogoče dopovedati, in ker bi tožbe živali morale le zanikati da ima človek sploh srce.¹⁾

In take grozovitosti se gode dandanes, v našem prosvitljenem stoletju, kar je povse neopravičljivo in za sedanji napredni človeški rod zelo nečastno. Da pa tudi zatiranim živalim zasiže kdaj lepša doba, zato so se že skoraj po vseh kulturnih deželah in državah ustanovila društva v varstvo živali, ki so si stavila za nalogo, z vsemi dovoljenimi sredstvi nastopiti proti trpinčenju živali.

Vsa ta društva pa bi ne mogla doseči svojega namena, ako bi jim ne priskočila na pomoč šola, ki ima v roki vzgojo mladine. Šola je skoraj edini pravi kraj za to kulturno delo in učitelj je oni sejavec, ki seje seme ljubezni in usmiljenja v mlada otroška srca. Pri mladini se mora začeti, ako se hoče sploh kaj doseči. Dokler mladina ne bo imela usmiljenja s trpečo živaljo, toliko časa ni misliti, da bi izginilo s sveta grdo mučenje.

Kako pa naj šola reši to svojo nalogo, pokažejo naj sledeče vrstice.

Predvsem je treba v mladini vzbuditi ljubezen do prirode. Otroke naj se navaja, da bodo najmanjšega črvička in najpožrenejšo gosenco prav tako ljubili kakor koristno ovco ali pa ljubeznivo ptičicopevko. In zakaj bi tudi ne ljubili vseh prirodnih stvari enako, saj vse izhajajo iz iste Stvarnikove roke, kakor človek sam. Pa tudi božja volja je, da ljubimo prirodo, saj je Bog to sam ukazal človeku, ko mu je rekel: »G o s p o d u j ribam morja, in pticam neba, in zverinam, in vsej zemlji in vsej lazni, ki se giblje na zemlji.« Bog torej ni rekel človeku: pokončavaj! trpinči! temveč: g o s p o d u j! Kakor pa dober gospodar ljubi svojo družino, jo varuje pred nezgodami ter skrbi po očetovsko zanjo, tako naj pa tudi človek ljubi živali in rastline ter jih varuje nepotrebne zla.

In ali priroda sama ne vzbuja tudi dovolj ljubezni do sebe? Kako moreš imeti tako trdo srce, da ne bi ljubil malih krilatcev, ki s svojim lju-

¹⁾ H. Stenz, Umfang und Berechtigung der Tierschutz-Bestrebungen.

beznjivim petjem oživljajo ves gozd? Kdo bi z veseljem ne občudoval zlatega klasja, ki se ziblje kakor valovi morja? Kateremu očesu ne prija zelen travnik, posejan z mnogobarvanimi cveticami?

Ako otroke večkrat opozarjaš na vzroke, zakaj moramo ljubiti prirodo, ako jim daješ v tem sam najlepši zgled, ter jim prilično tudi pripoveduješ, kako so drugi ljubili prirodo, ni dvoma, da bi se tudi v vzprejemljivem otroškem srcu ne vzbudila ljubezen do prirode, ki bi izključevala vsako trpinčenje živali ter objestno pokončavanje rastlin.

S tem pa, da vcepimo v mlada otroška srca ljubezen do živali, ne rešimo samo teh trpinčenja, temveč s tem smotrom dosežemo obenem še drug nič manj važen smoter vzgoje, namreč ljubezen do ljudi. Skušnja nas uči, da kdor ni usmiljen do živali, tisti tudi nima usmiljenja s svojim bližnjikom. Zato ima popolnoma prav profesor Emil Knodt, ko pravi: »Kdor otroško srce tako vzgoji, da reši potapljajočo se čebelico, vzgojil bo iz otroka človekoljuba, ki se bo z iskrenim srcem žrtvoval tudi za svojega bližnjika.«¹⁾ (Dalje.)

Državne ljudske šole v Združenih državah severno-ameriških.

V ameriškem šolstvu je nemška revija „Österreichische Rundschau“ priobčila zanimiv članek, ki ga tu priobčujemo. Ameriške šole sicer ne ustrezajo našim verskim načelom, a vendar imajo marsikaj dobrega v svoji osnovi.

Pred kakimi dvajsetimi, tridesetimi leti so vedoželjni Amerikanci splošno pohajali evropska vseučilišča in druge višje učne zavode, ker v Združenih državah še ni bilo vseh potrebnih učilišč za različne stroke. Danes jim tega ni treba. Doma so si napravili razne kolegije vseučilišča, politehnike in seminarje. Tudi ne pogrešajo strokovnih šol, višjih in nižjih. Sploh, od otročjega vrta do najmodernejšega vseučilišča, vse imajo Amerikanci sami.

Elementarne — naše ljudske — šole vzdržuje država. V teh se poučujejo vsi predmeti kakor pri nas — z eno izjemo. Krščanski nauk se ne poučuje v ljudskih šolah. K temu je privedla Amerikance sila in lahko rečemo tudi ameriška praktičnost.²⁾ V Združenih državah je toliko različnih konfesij, da je v ljudski šoli, ki jo pohajajo vsi otroci, nemogoče vpeljati enoten verski pouk že zato, ker bi država skoro težko zmogla stroške za katehete katoličanov, protestantov, kalvincev, baptistov, judov i. t. d. Zato je že v konstituciji določeno, da država sploh ne podpira nobene konfesije in nima nič stroškov v verske namene.

¹⁾ Emil Knodt, Der Tiere Dank.

²⁾ Posledice tega sistema so v verskem oziru seveda slabe. Razširja se verska brezbriznost. Zato je apostolska stolica to uredbo šol zavrgla.

Kjer je več ljudi enega verskega prepričanja, se združijo v občino, ki potem skrbi za božjo službo in verski pouk svojih članov. Seveda si morajo občani sami plačati duhovnike ali zidati lastno cerkev. Za verski pouk otrok svojih članov skrbé te občine z nedeljsko šolo, kamor pošiljajo stariši otroke h krščanskemu nauku.¹⁾ V ljudski šoli se gleda v prvi vrsti na praktične potrebe. Večina otrok ne more obiskovati nobene višje šole in naravnost iz ljudske šole morajo stopiti v življenje, kjer se prične kruta borba za vsakdanji kruh, zato jim mora ljudska šola dati dvoje: osnovne, najpotrebnejše nauke za življenje in zbuditi mora v otrocih željo po znanju, da potem sami nadaljujejo započeto delo izobrazbe.

Nadaljevanje ljudskih šol so „grammar-schools“, po jobne našim meščanskim šolam, v katerih se pa poučujejo tudi predmeti iz naših srednjih šol (gimnazijev in realk); dalje strokovne in umetno-obrtne šole. Po zadnji svetovni razstavi v Filadelfiji so se ravno umetno-obrtne šole zelo pomnožile. Razen praktičkih so bili zato odločilni tudi umetniški oziri. Z risanjem naj se v učencih obudi že v mladosti čut za umetnost, zmisel za umetnine tudi med prostim ljudstvom in oko naj se že iz mladega navadi na lepoučutje. Strokovne in umetno-obrtne šole splošno jako ugajajo. Kakor hitro pa Amerikanec spozna korist in dobro stran kake stvari se je hitro oprime. Mestne občine, ki nikdar ne skoparijo za šolske potrebe in za izobrazbo mladine, so takoj zidale in oskrbele celo vrsto takih šol. Kar se mladina nauči je v splošno korist družbe, ta princip vodi mestne občine. Približno 25 let je sedaj kar so se vpeljale te šole in že se pozna v javnosti njihov vpliv. Pri javnih zgradbah se je prej gledalo le na to, da je bilo vse kolikor mogoče hitro izvršeno, sedaj se že opaža, da se ozira kolikor toliko tudi na umetnost. V letu 1890 je imelo le 37 mest umetno-obrtne šole, v letu 1898 že 146 mest.

Da se poveča lepoučutje in smisel za umetnost so si Amerikanci napravili muzeje. Bogataši so darovali milijone za razširjenje muzejev. Po Evropi so kupovali in zbirali sloveče umetnine slavnih mojstrov stare in moderne šole in danes imajo amerikanski muzeji dragocene zbirke umetnin.

¹⁾ Katoličani načeloma ne obiskujejo teh državnih šol, ker se v njih ne poučuje verouk. G. Šusteršič, slovenski duhovnik v Ameriki piše o tem v svoji knjigi: „Pouk rojakom Slovincem“ (na strani 39.): „Razen cerkve morajo amerikanski katoličani vzdrževati tudi svoje šole. Vlada Združenih držav skrbi sicer na vso moč izobrazbo ljudstva: šole so povsod, po mestih in po deželi in poduk se deli brezplačno, ne samo na ljudskih ampak tudi na visokih šolah. Ponekodi dobivajo učenci in učenke celo učne knjige zrastonj. Vendar se katoličani ne morejo posluževati teh šol, ker se v njih prav nič ne poučuje verouk, zato so primorani vzdrževati svoje lastne, farne katoliške šole. Če le ne bivajo farani v kaki župniji daleč oddaljeni drug od drugega, stopi poleg vsake katoliške cerkve tudi katoliška šola. Kakor za cerkev, tako tudi za šolo ne dobé od vlade nobene podpore in morajo šolo sami postaviti, vzdrževati in plačati učitelje ali učiteljice. Slovincem in vsem neangleškim narodom so takove šole tem potrebnejše, ker se v javnih ali državnih šolah poučuje le v angleščini, mej tem ko se v farnih šolah mladina izobražuje tudi v materinščini. Otroci vzgojenih v javnih šolah kmalu pozabijo jezik svojih roditeljev in se tudi v verskem oziru ne morejo zadostno poučiti.“

Kaj pa pomagajo vse zbirke ako ni ljudij, ki bi umetnost razumeli? Temu nedostatku so odpomogle v Ameriki umetno-obrtne šole, ki imajo od leta do leta več obiskovavcev.

Do leta 1876. je bilo v vsej prostrani državi samo 8 „kolegijev“, na katerih se je predavalo o umetnosti in samo 5 muzejev. Deset let pozneje je bilo pa že 37 zavodov, kjer se je poučevalo o umetnosti in 30 mnzejev za umetnine, ki vsi prekašajo prejšnjih pet.

Ceste v amerikanskih mestih so puste in dolgočasne, bile so in so še, ker je hiša hiši podobna, brez okraskov. Hiše izgledajo kakor štirivoglate rudeče pobarvane trdnjave. Tudi javna, državna ali mestna poslopja so istotako zidana. Zadnja leta pa opažamo počasni preobrat; umetnost se vpošteva saj pri javnih zgradbah. Tako je n. pr. poslopje javne knjižnice v Bostonu ali pa marmornata palača kongresne knjižnice v Wašingtonu ne samo monumentalna zgradba ampak nam priča tudi o dobrem okusu Amerikancev glede umetnosti. Vse skulpture, vse slike zunaj in znotraj teh dveh poslopij so izvršene v pristnem renesanskem slogu.

Tak napredek je bil mogoč le na ta način, da se je prej izpremenilo javno mnenje in izobrazilo lepočutje, kar se je zgodilo s pomočjo šol in prave učne metode. Takoj po razstavi v Filadelfiji je vpeljala država pouk v risanju v vseh šolah, tudi v najnižjih razredih. Profesor Walter Smith iz Bostona je sprožil to misel. V začetku je bilo seveda težko, primanjkovalo je učnih moči in prejšni učitelji niso umeli risanja. Profesor Smith si je znal pomagati. Prišel je z risarskim kurzom za učitelje. Približno 100 učiteljev se je začelo vaditi v ementarnem risanju. Na ta način je profesor nadaljeval, pozneje so spretnejši učenci poučevali manj spretne in vspeh ni izostal.

Umetno-obrtne in strokovne šole so danes razširjene že po vseh Združenih državah in so dosegle vsestransko popoln uspeh. Večini seveda ni mogoče nadaljevati študije umetnosti, toda absolventje teh šol so porabni v vseh obrtih, ker imajo potrebno izobrazbo in vajo in tudi razum za obrt.

V Ameriki zelo skrbé za slabeje nadarjene otroke, ki imajo po šolah lastne oddelke, za slepce in gluhoneme in tudi prvotnim prebivalcem Amerike, Indijancem ne manjka šol. Leta 1896 so imeli Indijanci 27 strokovnih in umetno-obrtnih šol, črnci pa 63 obrtnih šol. Omenimo naj še radi popolnosti, da je bilo v letu 1896 v Ameriki 55 šol za gluhoneme, 26 za slepce, 19 za duševno nerazvite in zaostale otroke, in da se šolstvo od leta do leta izpopolnuje.

Zanimiv pedagoški poizkus so napravili v Ameriki z vstanavljanjem takozvanih „šolskih mest“. Otroci, ki pohajajo eno učno poslopje so namreč organizovani na isti način, kakor uprava ameriških mest. V takem šolskem mestu volijo otroci župana, sodnika, mestne svetovavce in postavodajalni zbor, ki je sestavljen iz zastopnikov raznih šolskih sob.

V Filadelfiji je 33 šol organizovanih na tak način, prav tako več šol v Newjorku, Bostonu, Sirakuzi in po drugih mestih. Postave, ki jih dá ta

otroška vlada se morajo splošno strinjati s zahtevami ravnatelja in učiteljev. Sicer pa imajo učitelji le posvetovavni glas in tvorijo višjo instanco, ki pa sme soditi le v slučaju, ako učenci vložé na njo priziv.

Frank Parsons slika v „bennturý Magazin“ preosnovno neke bostonske dekliške šole v šolsko mesto: „Sedemsto majhnih deklic iz vseh razredov je stalo v veliki dvorani, se izjavljalo z navdušenimi klici za samostojno šolsko upravo in priseglo, da noče več trpeti med seboj nereda, krivice, upornosti in razposajenosti. Z veliko resnobo so potem deklice volile svoje uradnice. Županja je postala mala, okrogolična in vesela deklica, ki je bila stara dvanajst in pol leta. Ko so jo prašali po volitvi, kakšne dolžnosti je prevzela s tem, da je postala županja v „Handok - šoli“ je odgovorila: „Skrbeti moram, da je vsaka deklica redna, snažna in lepega vedenja, da se vse redno in dostojno vrši, da ima vsaka deklica snažno obleko, da je v sobah in po vrtilih lep red. Ko so ji rekli, da je to pač težavna naloga, je odgovorila takoj mirno: „Ne, to je zelo lahko, ker vse deklice bodo hotele biti dobre državljanke.“ — Sodnica Mary Tin, ki je bila potem izvoljena, je rekla: „Opominjala bodem vse, da se lepo obnašajo, in če tega ne storé, jih bodem kaznovala.“

Vsa šolska disciplina je izročena skrbi učenk. Učiteljstvo je nad njimi le tako, kakor je splošna deželna ustava nad mestno vlado. Samouprava je celo v šolah večja kakor v mnogih mestih. Strankarstvo in spletkarije proti postavljeni gosposki se ne trpé. — Uspehi te organizacije so baje dobri. Pravijo, da sta se redoljubivost in vnema za učenje zelo pomnožila; zelo razvito je pri učencih spoštovanje do postav, pravicoljubnost in pokorščina. Razposajenost se smatra za razžaljenje součencev.

Slovenska Šolska Matica.

Odborove seje „Slovenske Šolske Matice“ dne 22. aprila 1906 ob 3. uri popoldne v konferenčni sobi c. kr. l. državne gimnazije v Ljubljani so se udeležili: predsednik H e n r i k S c h r e i n e r in odborniki: dr. J. B e z j a k, V. B e ž e k, J. D i m n i k, Fr. F i n ž g a r, Fr. G a b r š e k in A n d r. S e n e k o v i č.

I. Po odobrenju zapisnika zadnje odborove seje z dne 28. dec. 1905. poroča tajnik Fr. G a b r š e k, da so se društvene knjige za l. 1905. razposlale poverjenikom, časopisom in društvom dne 28. januarja 1906. Knjige je razpošiljal knjigovez Iv. Bonač. Tozadevnim reklamacijam se je takoj ugodilo.

Knjige „Hrv. pedagog. književnega zbora“ v Zagrebu za l. 1905. so nam došle za naših 128 članov dne 20. aprila 1906. Te knjige so: 1. B a s a r i č e k S t j e p a n, I v k a n e c T o m i s l a v i P e j n o v i ć M i l a n. P e d a g o g i j s k a e n c i k l o p e d i j a. Knj. I., sveska XI.: 2. T r s t e n j a k D a v o r i n, D r u ž e n j e u č i t e l j a s a š k o l s k o m m l a d e ž i. Knjižnica za učitelje.

Knj. XLIII.; 3. Devčić Ivan, Ružice. Priče i pripovijetke za mladež. Knjižnica za mladež. Knj. XLVIII. — Te knjige so se poverjenikom, oziroma posameznikom (ako je štelo poverjeništvu le po enega naročnika) razposlale dne 21. aprila 1906.

Vzame se na znanje, da je prevzel poverjeništvu za mesto Gorico g. c. kr. šolski svetnik Franc Plohl, c. kr. gimnazijski profesor v pok. v Gorici.

II. Blagajnik Andrej Senekovič poroča o računu za V. upravno dōbo od 17. aprila 1905 do 14. marca 1906:

D o h o d k i :

Za leto 1905: 1456 članov po 4 K	K 5824.—
3 člani " 2 "	6.—
" " 1906: 73 članov " 4 "	292.—
Za prodane knjige	297.90
Darila	84.—
Obresti	195.68
OstaneK iz IV. upravne dōbe	473.15
Skupaj	<u>K 7172.73</u>

T r o š k i :

Poštnina	K 5.43
Upravni troški	548.49
Potnina	100.80
Nagrade	2106.88
Tiskarne	2712.90
Skupaj	<u>K 5474.50</u>

B i l a n c a :

Dohodki	K 7172.73
Troški	5474.50
Prebitek	<u>K 1698.23</u>
Na račun 1906	<u>K 292.—</u>
Čisti prebitek	<u>K 1406.23</u>
Ustanovnina do konca l. 1905	K 1847.50

„Navodilo“ k Črničevi l. Računici:

Primanjkljaj koncem l. 1905.	K 322.12
Prejemki do 14. marca 1906	15.93
Primanjkljaj	<u>K 306.19</u>

S p o m i n s k i l i s t :

Nepokriti troški do 22. aprila 1906	K 186.60
Dohodki do 22. aprila 1906	210.17
Prebitek	<u>K 23.57</u>
Doslej nepoplačani dolg	K 47.40

Odbor izraža veselje nad tako ugodnim gmotnim stanjem društva in izreče g. blagajniku zahvalo za njegov trud.

Sklene se, da se bo zanaprej polagal račun, kadar bo popolnoma zaključen.

Sklene se, da se bo odslej prodajalo „Navodilo“ k Črničevi I. Računici po 1 K.

III. Za l. 1906. se nadeja odbor, da se zviša število članov vsaj na 1700, ako se le poverjeniki zadosti potrudijo. Z nabiranjem članarine za l. 1906. naj bi se takoj začelo, ker je po § 5. društvenih pravil plačati letnino v prvi polovici vsakega leta. Zato naj p. n. poverjeniki poskrbe, da pošljejo odboru nabiralne pole in letnino vsaj do 31. julija 1906, in sicer za vse svoje člane skupno, ker povzročajo posamezne pošiljatve odboru preveč posla. Na naročbe brez denarja se odbor ne ozira. Za povračilo troškov, ki jih imamo s hrvaškimi knjigami, naj se prilaga še po 10 h. od dotičnih naročnikov.

IV. Za l. 1906. bo izdalo društvo naslednje knjige:

1. P e d a g o š k i L e t o p i s , VI. zv.;
2. Apih J., Z g o d o v i n s k a u č n a s n o v z a l j u d s k e š o l e , 6. snopič (konec);
3. Majcen Gabriel, N a z o r n i n a u k z a l . š o l s k o l e t o 2. snopič (konec);
4. Bezjak dr. Janko, M e t o d i k a s l o v e n s k e g a u č n e g a j e z i k a ;
5. Druzovič Hinko, M e t o d i k a p e t j a .

Vsake knjige se bo založilo 2500 izvodov.

V. Predsednik izjavi, da je pripravljen, ako hočejo, v imenu „Slovenske Šolske Matice“ predavati pri letošnjem občnem zboru „Zaveze“ v Šostanju o „metodiki spisja“, oziroma o „slovenskih jezikovnih vadnicah“ ali kaj iz prirodoispisja.

VI. Predsednik se pooblasti, da sproži pri odboru „Društva slovenskih profesorjev“ vprašanje o vzajemnem delovanju tega društva z našo Matico.

VII. Tretji občni zbor „Slovenske Šolske Matice“ bo v soboto, dne 29. decembra 1906. ob 10. uri dopoldne v „Mestnem domu“ v Ljubljani.

Prejšnji večer se priredi „učiteljski večer“, na katerem bo predaval ravnatelj Viktor Bežek „o osebnosti učiteljevi kot vzgojnem faktorju.“

Kako se nazori izpreminjajo.

Ni še dolgo, ko se je skoraj povsod v imenu naprednosti zahteval vesednevni pouk, češ, da je le na tak način mogoče doseči v šoli kaj uspeha. Ako so kmetski poslanci v dež. zboru ali pa na shodih povzdignili svoj glas v obrambo kmetjskih koristi in zagovarjali poldnevni pouk, ker se sicer dečki preveč odtegnejo vplivu družine in domačemu delu, deklice pa gospodinjstvu, so zlasti napredni učitelji takoj padli po njih, češ da so „sovražniki šole in nazadnjaki“. Zdaj so se pa nazori naenkrat izpremenili. „Zaveza“ je dala debato o poldnevnem pouku celo na dnevni red svojega prihodnjega zborovanja v Šoštanju, in g. Šijanec dela propagando za poldnevni pouk v „Domovini“ pišoč:

„Uvedel bi se naj pri nas samo dopoldanski pouk. Šola naj bi se pričela zjutraj ob 7. uri in bi trajala do 11. oziroma do 12. ure. Na ta način bi otrok bil dopoldan v šoli, popoldan pa bi lahko opravljal doma lažja dela in s tem pomagal starišem. Delavnih moči nam manjka — zato smo primorani tudi otroke rabiti pri delu. S tem bi se pa otrok bolj priklopil domačim ljudem. Dobil bi večjo ljubezen do svoje rodne hiše in domačije in bi se, lahko rečemo, igraje privadil delu. Sedaj gre otrok itak že okoli 6. do 7. ure od doma. Hodi počasi, stoji tuintam in pohajkuje. Učitelji vemo, da oddaljenejši otroci navadno že po eno in več ur pred začetkom pouka pridejo v šolsko obližje in tam pohajkujejo. Ko se pouk začne, je otrok v šoli in sicer navadno do 12. ure. Bližnji otrok leti opoldan domu, da v naglici zavžije nekaj malega ter hiti nazaj, hoteč se še nekoliko poigrati s svojimi tovariši, ki radi daljave ne morejo domu h kosilu. Taki, ki ne gredo opoldan radi daljave domov, pa od pol 12. ali od 12. do 1. ure v slabem vremenu razbijajo po šolskih prostorih ali pri lepem vremenu letajo, divjajo okoli šole in po vasi, pohajkujejo in se trgajo. Od 1. do 3. ure so zopet vsi v šoli. Nato gredo domov in pridejo šele proti večeru domov; kajti znano je, da otrok navadno še enkrat toliko časa porabi za hod kot odrasel človek, če ne več, ker rad postoji, se s tovariši med potom kje poigra itd. Otrok tedaj ni zjutraj od 6. ure zvečer do 5. doma. Na ta način se odtuji domači hiši. Tudi otrok, ki je bližje šole in gre opoldan domov, je doma le opoldan kakih 10 minut in hiti nazaj. Tudi tak otrok ni od 8. ure zjutraj do $\frac{1}{4}$, doma ker opoldanjih 10 minut ne moremo skoraj računati. To znaša na dan okroglo 8—12 ur.

Ako pa uvedemo samo dopoldanski pouk, šel bi otrok okrog 6. ure od doma, hitel bi v šolo, da ne zamudi, bil bi tam do 12. ure in bi zopet hitel domov, da pride še h kosilu prav. Potem bi otrok ostal doma. Rabil bi za pot v šolo, iz šole in bivanje v šoli na dan 5—7 ur in bi ves popoldan lahko ostal doma. To je razlike 3—5 ur na dan. In to je že nekaj. Sedaj je otrok povprečno 5 ur na dan v šoli, to je na teden $5 \times 5 = 25$, pri uvedbi samo dopoldanskega pouka bi pa ne bilo to treba v vseh razredih, ker bi tudi ob četrtkih bila šola.

Staršem bilo bi s tem veliko pomagano. Pomagano bi bilo pa tudi otrokom, ker bi lahko vsi opoldan, oziroma pol ali vsaj eno uro pozneje dobili toplo kosilce. Oddaljenejši revni otroci pa sedaj često niti kruha nimajo opoldne, ker ali ga ne nesejo od doma (dostikrat ga ni pri hiši), ali ga še pred šolo snejo.

Pri vseh slovenskih učiteljskih društvih se razgovarjajo ravno v tem času v takozvanem nerazdeljenem in razdeljenem času pouka. Nerazdeljen je samo dopoldanski pouk, trajajoč po 5 ur dopoldne, seveda s primernimi odmori – razdeljen pa oni, kakor je sedaj uveden, namreč tri ure dopoldne in dve uri popoldne. Kolikor sem do sedaj zvedel, so skoraj povsod za samo dopoldanski pouk.

Naša učiteljska organizacija „Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“, ki šteje skoraj vse slovenskoštajersko, kranjsko, primorsko učiteljstvo svojim članom, bode o tem vprašanju na svoji letošnji skupščini o Binkoštih v Šoštanj obširno razpravljala in, kolikor so nam znane razmere, se bode najbrž vse učiteljstvo izreklo za „nerazdeljeni čas pouka“.

Občine in krajni šolski sveti itd. naj pa tudi v tem oziru storijo potrebne korake, da se olajša kmetijskemu stanu šolski obisk, da se otroci ne odtujijo preveč domu in da se pridobi več delavnih moči našemu kmetu.

V naše šole nerazdeljen čas pouka, to je samo dopoldanski pouk vsaj čez poletje, če že ne vse leto!

Ni menda treba poudarjati, da smo mi popolnoma teh misli, kakor jih tu razvija g. Šijanec. Veseli nas zlasti, da priznavanje načela, da otrok ni na svetu zaradi šole, temuč, da ima pred vsem do njega pravice družina, oziroma starši. Zato mora tudi šolski pouk v svoji uravnavi vpoštevati to naravno razmerje. Drugo zdravo načelo, ki se tu priznava, je pa to, da mora ljudsko šolski pouk na kmetih služiti stanovskim potrebam kmečkenga ljudstva. Ako bodo „zavezniki“ v tem prepričanju (in ne morda z ozirom na prijetne proste popoldneve) glasovali za poldnevni pouk, smo tudi mi na njih strani. A svetovali bi jim za prihodnje, naj nikar ne očitajo lehkomiselnost „nazadnjaštva“ in „sovraštva do šole“ tistim, ki menijo, da bi se sedanji ljudskošolski pouk dal primernejše uravnati, kakor je bil doslej.

D o p i s i.

Iz Ljubljane. (Društvo „Pripravniki dom“). Skromno in natihem — morda še preveč natihem — deluje to društvo in se trudi za izredno blago namero. Preveč natihem deluje društvo, pravimo, ker vemo, da je mnogo podjetij, za katera šumno navdušuje silna agitacija in reklama, ki pa nikakor niso tolikega pomena, kot društvo „Pripravniki dom“. To društvo se je namreč ustanovilo v to svrhu, da bi kdaj moglo zgraditi in vzdrževati učiteljskim pripravnikom primerno hišo, kjer bi imeli stanovanje in hrano za nizko ceno, oziroma brezplačno, pod zanesljivim nadzorstvom. Potrebe in koristi takega zavetišča pač ni treba šele dokazovati onim, ki razumevajo potrebe časa in zasledujejo raznovrstne nevarnosti, katerim so izpostavljeni dijaki, ki nimajo strogega nadzorstva. Zato se nam zdi krivično, ako se smatra od neke strani to podjetje kot strankarsko, saj se vendar za pogubo mladine ne more ogrevati in potegovati nobena stranka, in naj bi bila katoliški cerkvi še tako nasprotna.

Jako nas torej veseli napredek, ki se je zopet naznanil pri letošnjem občnem zboru, ki se je vršil 29. aprila v konferenčni sobi tukajšnjega c. kr. učiteljskega v navzočnosti magistratnega zastopnika dr. Zarnika. Vč. g. kanonik Andrej Kalan je pozdravil navzoče zborovalce, ter naznanil program občnemu zborovanju, ki je letos še posebej zato znamenito, ker je po društvenih pravilih treba voliti novo odbor. Nato podeli besedo g. tajniku, prof. Kržiču, ki najprej prečita zapisnik lanskega občnega zbora ter v smislu § 6. društvenih pravil poroča o društvenem premoženju in delovanju odbora v preteklem društvenem letu. Iz njegovega poročila je razvidno, da je društveni odbor res, kakor smo poprej omenili, deloval

skromno in natihoma, a je dosegel dovolj ugodnih uspehov. Društveno premoženje se je v preteklem letu po večjih in manjših prispevkih društvenikov in dobrotnikov, po izkupičku društvenih spisov in obrestih pomnožilo za 8.370 K 75 h; torej znaša zdaj že 51.553 K 36 h,

V društveni odbor je določil prevzvišeni knezoškof zopet dosedanja odbornika: prof. Ant. Zupaničiča in Andr. Kalana. Tudi občni zbor je zopet izvolil vse dosedanje odbornike, ki so: šolski svetnik g. Jakob Vodeb, primarij g. dr. V. Gregorič, nunski spirit. g. Mih. Bulovec, bogosl. spirit. g. Alojzij Stroj in profesor Ant. Kržič. Odbor je v svoji seji, ki se je vršila takoj po zaključku občnega zborovanja, zopet izvolil dosedanje funkcionarje.

Bodi nanovo priporočeno to za sedanjí čas tako zelo potrebno društvo. Vsaj pri takem občekoristnem podjetju naj bi se nikjer ne kazalo strankarsko nasprotstvo.

Iz Ljutomera. (Redek slučaj!) Tridesetletno učiteljevanje na eni in isti šoli. — Dne 4. majnika minulo je 30 let, odkar deluje velezaslužena učiteljska moč, gospa Nina Ivančič roj. Deu na ljutomerski Franc Jožefovi dekliški šoli. — Ta velevažen dan je bil dan veselja ne samo za učiteljstvo, nekdanje učenke in še učeče se mladine, temveč za vse zavedne slovenske župljane. Došlo je čestitk od vseh strani; vsega navesti ni mogoče; omenjamo tu le nekaj ovacij. Dne 3. majnika — na predvečer — priredilo je slovensko pevsko društvo s sodelovanjem tukajšnjih in okoličanskih kolegov-pevcev — pod vodstvom pevovodje g. učitelja Zacherla — krasno serenado.

Dne 4. majnika po končani zahvalni sv. maši, je mladina Franc Jožefove dekliške šole častila svojo učiteljico z na-

govori in petjem. Šolska soba je bila okusno s cveticami okinčana. Isti dan in deloma tudi v nedeljo 6. majnika podale so se deputacije čitalnice, učiteljskega društva, učiteljice domače župnije k jubilentinji, izrekajoč ji svoje prisrčne čestitke. Dne 8. majnika je v slovesni domači konferenciji slavil g. ravnatelj Robič gospo Ivančič-Deu, kot neumorno delavko na polju vzgoje in omike; obenem ji je izročil pohvalno pismo predsednika okraj-

nega šolskega sveta, gospoda c. kr. glavarja Hermanna pl. Rainerja.

To občno slavljenje naj bo jubilentinji v dokaz, kako spoštujemo učiteljsko osebo, ki žrtvuje vse za šolo in mladino, ki je vedno le živela svojemu poklicu in ki nikdar ni pozabila, da je le versko-nravna vzgoja temelj vspešnemu delovanju na šolskem polju. Tu še enkrat kličemo občevalni jubilentinji: „Bog jo ohrani, Bog jo blagoslovi!“

Šolske vesti.

Umirovljen je g. Ivan Hutter, učitelj v Grčaricah.

Obrtno-nadaljevalne šole. C. kr. deželna vlada je imenovala za zastopnika učne uprave v šolski odbor obrtno-nadaljevalne šole v Šmartinu pri Litiji g. dekana Antona Žlogarja, v šolski odbor obrtno-nadaljevalne šole v Toplicah pri Zagorju pa g. okrajnega zdravnika dr. Tomo Zarnika.

Odlikovanje. Cesar je podelil za šolstvo in pedagoško slovstvo velezaslužnemu profesorju in bivšemu c. kr. okr. šol. nadzorniku g. dr. J. Bezjaku naslov c. kr. šolskega svetnika — Za častnega kanonika ljubljanskega stolnega kapitelja je imenoval cesar ravnatelja semenišča, člana deželnega šolskega sveta č. g. Jožefa Lesarja — C. kr. okr. šol. nadzornik za okraj Laško in nadučitelj v Trbovljah g. Gustav Vodušek je imenovan ravnateljem.

Za okrajne šolske nadzornike na Goriškem je imenovalo naučno ministristvo: za tolimski okraj g. Andreja Lasiča, za slovenske šole v goriškem in gradiškem okraju in za mesto g. Fran Finžgerja, za sežanski okraj pa g. Matija Kante.

Šolska statistika iz l. 1900 je še precej pomanjkljiva, ker podatki niso zbrani po enotnih načelih. Naučno ministristvo je odredilo, da se morajo podatki o ljudskih šolah sestaviti vsako leto po stanju 31. decembra za vsako šolo posebej. Šolska oblastva pa bodo predlagala svoja poročila vsako peto leto. Tako bodo podatki popolnejši, šolska oblastva bodo pa imela manj nepotrebne dela.

Umrl je dne 12. aprila t. l. v Kranju vpokojeni nadučitelj g. Valentin Pin.

Risarski tečaj. C. kr. naučno ministristvo je z razpisom z dne 23. jan. 1906, št. 886, dovolilo, da se na c. kr. učiteljskišči v Ljubljani priredi tečaj za nadaljnjo izobrazbo učiteljev ljudskih in meščanskih šol v risanju po prostejših metodah. Pouk se je izročil c. kr. glavnemu učitelju Frančišku Suherju. Tečaj bo od 16. avgusta do 6. septembra 1906 ter se bo vanj sprejelo 30. udeležencev. Želi se, da bi se iz vsakega šolskega okraja udeležili tega tečaja vsaj dve posebno sposobni učni osebi, ki bi potem ob priliki hospitacij lahko drugo učiteljstvo o tem poučili. — Potnin in dnevnin udeleženci ne bodo dobili, pač pa se jim dovolijo znižane cene na železnici. (Kaj pa vendar šolske

oblasti mislijo? Ali res menijo, da je učiteljstvo tako bogato, da bo lahko na lastne stroške tri tedne udeleževalo se tečaja? (Op. ured.) — Kdor hoče obiskati ta tečaj, se mora do zadnjega maja t. l. zglasiti pri c. kr. okrajnem šolskem svetu.

Za šolske vrtnarje. C. kr. naučno ministrstvo je z razpisom z dné 10. aprila 1906, št. 11.937, je dovolilo 600 K, da se razdelé med 12 učiteljev po 50 K, in iz proračuna normalnošolskega zaklada se podeli 10 učiteljem po 100 K kot osebna remuneracija za dobro obdelane šolske vrte. Prošnje za te nagrade je vložiti do konca junija t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu. — Dalje se iz premoženja bivšega vrtnarskega društva podelijo tri darila po 75 K 60 h onim učiteljem, ki se posebno zanimajo za obdelovanje šolskih vrtov ter za pouk v zelenjadarstvu in sadjarstvu. Prošnje je vložiti do 15. maja t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu.

Razpisane učiteljske službe. Na dvorazrednici na Vačah je stalno, oziroma začasno popolniti nadučiteljsko in učiteljsko mesto Prošnje do 15. maja 1905 na c. kr. okr. šol. svet v Litiji. — Na enorazrednici v Zalogu je stalno popolniti mesto učit.-voditelja. Prošnje do 28. maja 1906 na c. kr. okr. šol. svet v Kamniku.

Uradna učiteljska konferenca za okraja Gornjigrad in Vransko se vrši dné 11. avgusta t. l. v Mozirju. Poleg običajnih točk so na dnevnem redu sledeče naloge: 1. Pravo otroka in njega varstvo s posebnim ozirom na šolsko mladino. Poročevalci: Fran Kocbek, Simon Meglič in Ignacij Šijanec. 2. Važnost in negovanje telesne vzgoje šolske mladine. 3. Vaje sluha in glasu v ljudski šoli. Uvedba v petje po notah Poročevalce za 2. in 3. nalogo določi na dan konference predsednik.

Pravice krajnih šolskih nadzorikov. Ker si nekateri krajni šolski nad-

zorniki prilastujejo pravice, ki jih sicer nimajo, je c. kr. okrajni šolski svet slovenjebistriškega okraja vsled pritožbe dotičnega učiteljstva dné 3. marca t. l. izdal sledeči odlok:

„Povodom posebnega slučaja ne more okrajni šolski svet drugače, nego da poda krajnim šolskim svetom in posebno krajnim šolskim ogledom ter šolskim vodstvom potrebne pouke o njihovem področju, da se v bodoče preprečijo nepotrebni prepiri med krajnimi šolskimi sveti, oziroma njih člani in šolskim vodstvom.

Pred vsem se mora poudarjati, da je po odločbi upravnega sodišča z dné 25. aprila 1900 krajni šolski svet poklican samo v oskrbovanje administrativnih poslov šolstva.

Po § 21, al. 5. zakona z dné 8. februarja 1896. l. nimajo pravice potrebno odrediti posamezni člani krajnega šolskega sveta, temveč ima to pravico samo cela korporacija.

Vobče obstojé vse pravice posameznega člana krajnih šolskih svetov po razsodbi upravnega sodišča z dné 20. novembra 1901 v tem, da je član krajnega šolskega sveta in da sodeluje pri posvetovanju in sklepanju o njem.

Sicer je krajni šolski ogleda po § 21, al 5 navedenega zakona kot drugi člani krajnega šolskega sveta ne le še posebej opravičen, obiskovati šole, da se prepriča o njihovem stanju, temveč smatrati mora to za svojo glavno dolžnost, posebno da pomaga šolskim vodstvom odstranjevati nedostatke in da poroča krajnemu šolskemu svetu o stanju šole.

Po razsodbi upravnega sodišča z dné 25. aprila 1900 pa nikakor ni opravičen, kakor tudi drugi člani krajnega šolskega sveta ne, dejansko poseči v pouk s tem, da izprašuje učence, ali da se izraža med poukom o opaženih dejstvih.

Tudi nima pravice, dajati učiteljem v didaktiško-pedagoških stvareh svete ali migljaje; to sodi po § 33, al. 2 v področje okrajnih šolskih nadzornikov.

Po § 21. odst. 2 ne more krajni šolski ogleda ničesar samostojno odrediti, temveč porazumeti se mu je vsekar s šolskim voditeljem.

Nadalje se krajni šolski sveti opozarjajo na J. Aleks. Rožekovo priročno knjigo „Der Ortsschulrat und sein Wirken“, ki jim po daja natančno pojasnilo o njihovem področju

Nalaga se jim dolžnost, da se šoli in občini v blagor strogo po njih ravnajo in se držé strogo svojega področja.“

Počitnice na koroških šolah. Glasom ministrskega ukaza se podaljšajo s tem letom počenši na vseh koroških ljudskih in meščanskih šolah počitnice od šest tednov na dva meseca.

Učiteljske izpremembe. (Kranjsko): Provizorična učiteljica gdč. Katarina Šušelj v Ubeljskem je imenovana za stalno učiteljico v Grahovem Za suplentinjo v Radečah je imenovana učiteljica gdč. Gabrijela Šimenc iz Ljubljane — (Štajersko): Za stalne učitelje, oziroma učiteljice so imenovani g. Ferdinand Vabič in gdč. Ida Stoček, oba na ljudski šoli v Sv. Marjeti pri Ptujju, gdč. Leopoldina Kališ v Novi cerkvi, gdč. Ema Hrovatin v Št. Janžu na Dravskem polju in gdč. Marija Pleško pri Sv. Duhu. V stalni pokoj je stopila gospa Karolina Potonik, učiteljica v Petrovčah. Mestni učiteljici v Celju gdč. Vilibaldi Karlin je deželni šolski svet izrekel povodom vpo-

kojitve za dolgoletno izborna delovanje posebno priznanje Definitivne učiteljice so postale: gdč. Franja Hrovat iz Zabukeyva v Ljubnem, pri Mali Nedelji ondotni suplentinji gdč. Olga Cvahete in gdč. Franja Jandl, v Makolah pa gdč. Olga Bradaška iz Sel pri Slov. gradu. Učitelj g. V. Frisch je premeščen iz Ptujja v Gusswerk in nadučitelj v Kljunah g. Julij Ogrisegg je postal nadučitelj na šulferajnski šoli v Pekrah.

Tečaj za meščanske učitelje. C. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk je dovolilo za šolsko leto 1906/7 na c. kr. učiteljišču v Ljubljani tečaj za meščanske učitelje.

Predavala se bode pedagogika (dve uri na teden), prirodopis in fizika (po tri ure na teden), kemija (eno uro na teden), matematika, geometrijsko in prostoročno risanje (po tri ure na teden)

Tega tečaja se smejo udeležiti v prvi vrsti učitelji in učiteljice, ki so usposobljeni za ljudske šole, potem pa tudi oni, ki se morejo izkazati z zrelostnim izpričevalom za ljudske šole

Pouk se prične s prihodnjim šolskim letom in traja celo šolsko leto

Učne ure se bodo tako uredile, da bodo mogli učitelji v Ljubljani in njeni bližnji okolici obiskovati predavanja, ne da bi to oviralo šolski pouk.

Vnanji učitelji, ki se želé udeležiti tečaja, morajo pravočasno dobiti dopust

Pismene in ustne oglase za tečaj sprejema ravnateljstvo c. kr. učiteljišča do 30. avgusta.

D r o b t i n e.

Društvo „Freie Schule“ in učiteljstvo. Nemški list „Vaterland“ je sprožil vprašanje, ali more in sme učitelj biti član društva „Freie Schule“. Dolžan je strogo izvrševati obstoječo šolsko postavo, katere prvi člen govori „o versko-nravni vzgoji otrok“, ki mora biti smoter vsemu ljudskošolskemu pouku. „Freie Schule“ pa si je postavila nalogo odpraviti verske vaje in verski pouk iz učnega načrta. Vsakdo vidi, da je tu nepremostljivo nasprotje. In kako more učitelj, ki se v društvi vnema za brezverski pouk v šoli mladino versko-nravno vzgajati? Zato je ljudstvo po pravici že na mnogih krajih nastopilo proti takim vzgojiteljem.

Potreba katoliške učiteljske organizacije. Celovski „Mir“ v svoji zadnji številki (št. 19) opetovano opozarja, da je tesna zveza krščansko-mislečih učiteljev na Koroškem nujno potrebna, zlasti z ozirom skrajno sovražni nastop nemških učiteljev ob zadnjem velikonočnem zborovanju Poročilo slove:

„Na velikonočni terek je zborovala zveza koroških učiteljev v Beljaku, kjer jih je pozdravljala nebroj frankfurtaric. Tam učitelji niso čutili druge potrebe, nego ukrepati, kako vreči katehete iz šole, da bi po izpovedi nadučitelja Hohenwarta prevzeli pouk krščanskega nauka, ki bi ga izvrševali tako, da bi ne žalil nobenega verskega prepričanja. Torej da bi bila vera otrok vseč tudi judom, protestantom in brezvercem. Lep veronauk to! Nehote me spominja sledeče pripovedke:

Šolski nadzornik uči otroke, da morajo pozdravljati z „guten Tag“, ne pa s „hvaljen bodi Jezus Kristus“, češ, da s prvim pozdravom ne žalijo ne Judov, ne Turkov, ne brezvercev. Ko vpraša nato nekega dečka, kako ga bo zanaprej pozdravljaj, mu odgovori dečko da z „guten

Tag“. „Zakaj?“ vpraša nadzornik. „Zato“, mu odgovori fant, „ker ste jud“. Če bi prevzeli na ljudskih šolah učitelji veronauk, bi izbacili iz šol še tisto trohico slovenščine, ki jo uživajo otroci sedaj še pri pouku krščanskega nauka. — Še bojevitje je govoril učitelj Regensberger, ki je zahteval: „Iz šole mora krščanski nauk, Boga ni treba, Bog je družba, in mladino versko vzgojevati se pravi vzgojevati jo za delo in izpolnjevanje dolžnosti.“ Kaka mešanica, kako protislovje! Ali ne ve ta mož, da brez Boga ni pravih dolžnosti in da bi celo otroku ne bilo treba ubogati učitelja, če bi ne bilo Boga treba, če bi ne bilo četrte božje zapovedi!

S takimi nastopi si učiteljstvo škoduje na ugledu, ki ga še ima pri ljudstvu, in zadnji čas je, da se začnejo učitelji, ki se ne strinjajo s takim mišljenjem, organizirati, da jih ljudstvo ne bo zamenjalo z drugimi. Zakaj treba bo naše ljudstvo proti takemu učiteljstvu, ki ne spoštuje nobenega ideala več, organizirati, in našli se bodo kraji, kjer bo nastopilo ljudstvo rajši z odločnim odporom proti šoli, nego da bi pustilo brezvestnim učiteljem svoje najdragocenejše na zemlji, svojo mladino.“

Kmetijstvo in naše šole. V „Slov. Učitelju“ smo že večkrat poudarjali potrebo, da se ljudskošolski pouk izpremeni z ozirom na potrebe kmetijstva, ki čedalje bolj propada. Veseli nas, da so se zadnji čas slovenski časniki intenzivno začeli baviti s tem vprašanjem. — „Mir“ razpravlja o njem s posebnim ozirom na Koroško pišoč:

„Res je, da peša kmetijstvo v Avstriji sploh. Saj se je število kmetov v Avstriji od leta 1890 do 1900 zmanjšalo za okroglo 4600 in število kmetijskih poslov in dni-narjev za 493.331 oseb, to je skoraj za pol milijona. Toda druge dežele se trudijo

vse bolj resno za izboljšanje kmetijstva, nego na Koroškem, kjer se skrbi še za zgornjo nemško Koroško, spodnja pa se zanemarja. Saj niti nimamo slovenskega gospodarskega strokovnega lista, brez katerega si ni mogoče misliti krepke kmetijske organizacije, ki bi bil edin mogoč začetek izboljšanja kmetijstva. Ponujajo nam le nemške, in še te slabe — „Mitteilungen“.

Vzrokov, da hira kmetijstvo, je več, a za sedaj omenimo le enega, namreč beg kmetijskega prebivalstva v mesta. Posestnik ne dobi poslov, in one, ki jih še dobi, mora dražje plačevati, nego mu nese posestvo.

Komaj odrastejo naši kmetijski otroci šoli, hajd v mesto v službo, bodisi dobro ali še tako slabo. Laž je namreč, da bi bile vse mestne službe boljše nego a kmetih. Saj nas uči izkušnja, da pusti posel dobro in stalno službo na deželi in gre v mesto, kjer živi mnogokrat slabše in je tudi mnogokrat slabše plačan. Največ so temu vzrok i a še šole. Za mesto in deželo so enako urejene, ali bolje rečeno, za mesta so dobro urejene, za deželo pa bi ne mogle biti slabše. Izobrazba, ki jo dobivajo kmetijski, zlasti slovenski otroci v ponemčevalnih šolah, je pač taka, da kmetu več škoduje nego koristi. Marsikdo je z nami vred prepričan, da bi slovenski koroški kmet bil celo mnogo na boljšem brez šol, kakor pa je sedaj s šolami, za katere mora žrtvovati ogromne svote, takorekoč za svoj grob, v katerega naj polože počasi njegovo narodnost in blagostanje. Vse, potrebno in nepotrebno, se uči v teh šolah nadrobno, stanovski pouk kmetijskih otrok kot bodočih kmetov in kmetic pa je i repovršen, da bi imel kaj vpliva na otroke v poznejšem življenju. Da bi vnela šola v otroških srcih ljubezen do domače grude, do rodnega doma, do zares idealnega in, če je le količkaj v dobrem gmotnem po

ložaju, najsrečnejšega stanu, da bi v otroških srcih vzbudila nekoliko ponosa do kmetijskega stanu, ki dovaja drugim stanovom zdrave, krepke moči, ki je steber vsaki državi, o tem ni govora. Saj mora v naših šolah vse to nadomestovati brezmejno hvalisanje nemščine, češ, da ta že sama na sebi osreči človeka in ga naredi imenitnega. Kaj je našemu šolskemu zistemu mar za hiranje kmetijstva med Slovenci! Da se le ti ponemči, pa je dosežen name i šole. Naše ljudstvo pa žal še ni izprevidelo in molči, ne oglasi se zoper tako krivico, da mnogokrat jo, zaslepljeno ravno po šolah, samo hoče! In nasprotnik se nam zlobno roga. Koroški Slovenci, ali se res ne bodete nikdar spametovali? Li res še niste spoznali, da vam sedanje šole kljub dolgotnemu ponemčevanju niso v blagostanju prav nič pomagale, ampak da ste ravno s pomočjo šole opešali. Če bi ponemčevalnice bile rešiteljice slovenskega kmeta, bi moral biti naš kmet že zdavnaj rešen, bi moral biti premožen, premožnejši od slovenskih kmetov po drugih deželah; in vendar je najrevnejši in kakor kaže bodočnost, bo postajal vedno revnejši, dočim je upanje, da se bode kmetijstvu po drugih deželah boljše godilo.“ — Tako „Mir“.

Celjska „Domovina“, kateri se gotovo ne more očitati „klerikalnost“, „nazadnjaštvo“, „nasprotstvo do šole“ ali kaj sličnega, pa je imela celo pogum otvoriti debato v zadevi preosnove ljudske šole z ozirom na kmetijski pouk. V zadnji številki (53.) razpravlja o tej stvari gospod Mihael Starkl iz Sevnice. Tudi njegova izvajanja tu podajamo:

„Naša ljudska šolska postava velja za tak umotvor, da se ga nikdo, posebno pa noben poslanec ne upa dotakniti, ker se merda boji, da bi ga potolkli kot črnega nazadnjaka. Pa vendar ima ta postava tak učni načrt, da nikakor ne ugaja

najvažnejšemu sloju, kateremu bi imel služiti, to je kmetijskemu stanu.

K stvarni debati sta se do sedaj v „Domovini“ oglasila dva gospoda, sicer ne-kmeta, ki pa kmetijske razmere in težnje kmetijskega stanu, kakor se iz njunih podatkov razvidi, popolnoma poznata.

Tudi jaz se oglašim k besedi, ker sem že zdavnaj zadobil prepričanje, da je preosnova ljudske šole potrebna. Jaz sem to misel tudi sprožil na zborovanju dne 22. t. m. v Celju, ko smo se imeli razgovarjati o državnoborskih volitvah in o kandidatih za izpraznjena mandata, z namenom, da bi vprašanje postalo popularno. Priporočal sem zborovalcem, naj bi pri sprejetju kandidatur se ozirali na prave lastnosti, ki naj bi jih imel naš poslanec in omenil sem med drugim, da mora naš poslanec imeti jasen vpogled v naše razmere, on mora vedeti, katere postave so nam neugodne, da jih je treba spremeniti ali nove osnovati, in ko sem se dotaknil ljudske šolske postave, opozirali so navzoči učitelji in pozivljali me k dnevnemu redu. Mislili so, da sem sovražnik, nasprotnik učiteljev, pa zmotili so se, znabiti sem jaz njih najboljši prijatelj.

Noben drug zborovalec se ni poprijel moje misli, posebno pa so se kandidati, ki so nastopili, varno ogibali vsakega nasprotsva. Zdelo se mi je, da jim je edino ležeče le na tem, da bi dosegli poslaniško čast.

V zadevi spremembe ljudsko-šolske postave pa je moje mnenje to le: Vse, kar sta oba gospoda, ki sta pred menoj posegla v debato, povedala o žalostnem stanju kmetskega stanu, potrdim jaz iz lastnega prepričanja, ker občujem vsak dan s kmetom, ker se pečam sam s kmetijstvom — četudi na lastnoročno — in

delujem že mnogo let v vseh šolskih in avtonomnih korporacijah.

Ne bodem ponavljal torej njunih besed, le toliko še pristavim, da je krivo temu žalostnemu stanju težko breme za stavbo in vzdrževanje ljudskih šol in pomankanje delavnih moči.

Država zida in vzdržuje srednje in višje šole, ljudske šole pa plačaj kmet sam; in vendar služi vse, kar pride iz ljudske šole, državi.

Ali bi ne bilo mogoče in ali nima država dolžnosti, da skrbi tudi za ljudske šole? Ko bi država dala za stavbo vsake ljudske šole primerno subvencijo, odvzelo ali vsaj zljajšalo bi se občinam, oziroma kmetu težko breme.

Da mu pa manjka delavnih moči, je temu kriv zdajšnji učni načrt ljudske šole. Obiskovanje ljudske šole je določeno na osem let, od 6 do 14. leta. V tem času ne morejo otroci kmečkih staršev nič jim pomagati doma, le toliko vidi deklet in fant, da se oče trudi in muči in da slabo živi, in ko je fant 14 let star, obrne hrbet kmetijstvu, gre po delavsko knjigo k županstvu in se poda v tovarno ali k drugim poslom, kjer si laglje in več zasluži. Ravno tako je z dekletki Ko je dekletko staro 14 let, se je pač učilo „štrikat“ in „beklat“, kmetijskega ženskega dela pa nič, ne prime več za grablje ali motiko, še manj pa za gnojne vile, gre k mestu, kjer si z lahkim delom več zasluži.

Tako nima kmet domačih delavnih moči, hlapca ali dekletke pa še manj. Sam pa ne more vsega storiti, le površno opravlja vsa dela.

Imamo sicer izvrstne potovalne učitelje, ki poučujejo kmeta o umnem kmetijstvu v vseh panogah, združništvu itd., pa kmet je gluhi. Zakaj? Manjka mu pripomočkov za umno gospodarstvo, bolan

je kakor jetičen in kmalu se bo čisto posušil.

Ozdravite mu telo, potem bo zdrava tudi duša!

Od vseh strani se poudarja potreba pomoči za preobrat pri kmetijstvu. Mnogo stori res država in dežela, ali vse tudi zdatne podpore ne morejo zadrževati propada. Treba je radikalne pomoči. Treba je skrbeti, da se ljudstvo v prvi mladosti vživi v kmetijski stan, da veselje dobi do tega stanu. To pa je le mogoče, če se že v ljudski šoli učijo kmetijski predmeti teoretično in kolikor mogoče praktično. Tak mlad človek se bo čedalje bolj zanimal za vse kmetovalske zadeve, veliko jih bo popolnilo znanje na kmetijskih nadaljevalnih tečajih, na kmetijskih šolah, vsak pa bo rad poslušal nauke potovalnih učiteljev in šel tisto pot, ki pelja do izobrazbe in le temeljita strokovna naobrazba bo mogla rešiti kmetijstvo vseh zdajšnjih napak.

Ali na ljudski šoli učiti kmetijske predmete! To je atentat na ljudskošolsko postavo, atentat na učiteljski stan! zagrneli bodo učitelji. S celo vrsto predmetov se mora učitelj mučiti, da doseže učiteljsko usposobljenost, rekli bodo, zdaj pa naj bo še kmet!

Ne bojte se, dragi rojaki učitelji! Nečemo Vam krivice storiti, ampak povzdigniti hočemo Vaš stan na imenitnejšo stopinjo. Poveriti hočemo Vas s častno nalogo, rešiti najvažnejši sloj naše države pred ugonobitvijo

Jaz ne podam strokovnjaškega predloga za preosnovo zdajšnjega ljudskošolskega učnega načrta, ampak svetujem, da prepustimo to učiteljem strokovnjakom. Jaz poznam mnogo učiteljev, ki so spoznali potrebo preustrojbe šolskega zakona za strokovni pouk bodočih kmetovalcev, ki imajo tudi resno voljo, prevzeti važno

nalogo za izboljšanje kmetijskih razmer, ker jih v srce boli, če jim ljudstvo očita: „Šola je preveč“, in dobro vedo, kakšen pomen ima to očitjanje. Šole ni preveč, ampak učni načrt je brezobziren za kmetijski stan.

Vam učiteljem, ki to spoznate, naj bode prepuščena sestava novega učnega načrta. Sežite v debato in predlagajte svoje mnenje. Delo ni lahko, pa z združenno močjo se bo napravil zaželjeni povoljni načrt, če bo še toliko ugovorov in ovir.

Razmotrivati in upoštevati bode treba marsikaj. Sprememba menda naj bi imela veljavo samo za tiste šolske okraje, v katerih se prebivalstvo večinoma peča s kmetijstvom ali za tiste šole, kjer to zahtevajo krajni in okrajni šolski sveti. Kdaj naj se prične kmetijski pouk? Ali zadostujejo za pravo ljudsko šolo, to je za elementarne predmete samo štiri leta, ali je treba šest let? Od tega časa do osem let bi se učili kmetijski predmeti za tiste učence, ki ne gredo v srednje ali druge šole. Lahko bi bila dva oddelka: obrtnijski za popolnjevalno znanje ljudskošolskih predmetov in kmetijski posebno za kmetijski pouk. Na teh kmetijskih oddelkih bi poučevali učitelji s strokovno usposobljenostjo, bi dobivali večjo plačo ali pa primerno nagrado. Učiteljski pripravniki bi namreč morali obiskovati določen čas kako kmetijsko šolo in napraviti poseben izpit za to stroko. Vse to in še več je treba premišljevati, da se doseže, kar bi stvari moglo ustreči. Torej na dan s predlogi, s preosnovnim učnim načrtom Vsem gospodom, ki vodijo narodna društva in avtonomne urade, bodi priporočeno, da skrbijo zato, da postane vprašanje popularno, da bode cela masa zahtevala preosnovo sedanje ljudske šole in da se ta zahteva izroči našim poslancem“. Po-

slednjemu pozivu tudi mi popolnoma pritrdimo.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je prejela v korist otroškemu vrtcu na Savi pri Jesenicah dve novi pokroviteljini: 1.) Tomo Potočnik, župnik na Breznici, je daroval 200 K ter se prišteje pokroviteljem moške podružnice v Radovljici. 2.) Ljubljanski bogoslovci 1906. l. so položili domovini na altar 200 K, ki so jih zložili deloma v minulem, deloma v tekočem šolskem letu. Zavzemali bodo št. 53 med pokrovitelji prve ljubljanske podružnice. Zastopal jih bo gosp. Ivan Pogačar. Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda s posebnim veseljem beleži navdušenje teh mladih gospodov za národno vzgojo slovenskih otrok, katerim kmalu sami postanejo učitelji in vzgojitelji. — Dalje je prejelo podpisano vodstvo volilo 100 K, ki jih je v oporoki zapustil družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani preprost mož izmed naroda, † Jožef Lipovec, po domače Markelj, posestnik pri sv. Križu nad Jesenicami. Srčna hvala vsem darovateljem. Živeli nasledniki!

Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani 171. vodstvena seja se je vršila v sredo dne 2. majnika 1906 v družbinih prostorih v „Narodnem domu.“ Navzočni: Tomo Zupan (prvomestnik), Aleksander Hudovernik (blagajnik), Luka Svetec (namestni prvomestnik), dr. Ivan Svetina, Ivan Šubic in dr. Pavel Turner. Svojo odsotnost je opravičil Anton Porekar. — Potem ko je prvomestnik Tomo Zupan ob 3. uri pop. otvoril sejo z običajnim pozdravom, se je sklenilo, da se nabavijo popolnoma umetnostno izdelani družbini nabiralniki, ako se oglasi dovolj odjemalcev za nje. Posamezni komadi bodo stali krog 10 kron ter bode odjemalcem v naprej vplačati družbin potrošek za nabiralnik, ki pa ne preneha

biti družbina last. Sklenilo se je, da se bodo odslej objavljali v vsakoletnem družbinem vestniku pri imenih posameznih podružnic tudi oni zneski, koje bodo skupile za „narodni kolek“. Potem ko se je še rešilo „kavino vprašanje“ ter upolnemu podjetju koroških Slovencev za njihov „Učiteljski dom“ votiralo 200 K in rešilo še nekaj drugih prošnja za podpore, je zaključil prvomestnik ob tričetrt na 7. uro sejo.

Varnostne naredbe proti jetiki v šolah. Nižjeavstrijski deželni šolski svet je izdal v zadnjem času več odlokov, v katerih naroča okrajnim šolskim svetom, da naj strogo pazijo na odvracanje jetike po šolah. Tako naj se šolske knjižnice in knjige, ki se prepuščajo ubožnim učencem, saj enkrat na leto razkužijo. Zamazane in raztrgane knjige se ne smejo več uporabljati. Otrokom, ki so po zdravnikovem izreku jetični, naj se odkažejo sedeži koncem klopi, vendar tako, da se s tem ne obrača posebna pozornost nanje. Če izve šolsko vodstvo, da se je v rodbinah v katerih so učenci na hrani ali stanovanju, pojavil kak slučaj jetike ali da je jetičen kak součenec, ki je v istem stanovanju, ima o tem obvestiti starše ali varuhe in jih opozoriti na nevarnost okuženja. Jetični učitelji brez ozira na njihovo delazmožnost toliko časa ne smejo poučevati, dokler traja njihova bolezen. Enako je postopati z jetičnimi šolskimi slugami. Z ozirom na to, da je odvracanje jetike v mladostnih letih posebne važnosti, naj bi vsa šolska vodstva tako postopala. Mestni fizikat bo na prošnjo šolskih vodstev rad prevzel razkuževanje knjižnic in knjig. sicer pa za to preskrbi tudi „Kranjska podružnica avstrijskega pomožnega društva za bolne na pljučih.“

Pomožne šole za slabo nadarjene otroke. Nemški listi prinašajo članke, v katerih zahtevajo pedagogi še nadalje-

valnih šol za učence, ki so zapustili šolo za slabo nadarjene. Tako bi se poskrbelo za boljo naobrazbo teh siromakov. Najbrže pa se takšni zavodi vsled pomanjkanja materijalnih sredstev ne bodo mogli takoj uvesti.

Mladi zločinci. Na poslednjem pravdniskem kongresu v Nemcih je zagovarjal upravitelj kaznilnice Klein predlog, naj se določi kot početek kaznivosti 14. starostno leto namesto 12., kajti 12- do 13-letni otroci so navadno telesno in duševno nezreli in so še obvezani, pohajati ljudsko šolo, in je zelo kočljivo, če se takšen mlad kaznjenelec zopet vrne v ljudsko šolo.

Jubilejno (25.) zborovanje češke „Ustredni Matice školské“ se je vršilo dné 22. aprila t. l. v Pragi. To društvo je bilo ustanovljeno l. 1880, in njegov prvi predsednik je bil rajni dr. Fr. Lad. Rieger, voditelj češkega naroda. Društvena pravila so bila izpočetka sestavljena radi previdnosti po pravilih nemškega „Schulvereina“, a so bila pozneje izpremenjena tako, da more društvo sedaj ustanavljati vse vrste šol; otroške vrtce, ljudske šole, srednje šole in tudi strokovne šole. Kar društvo obstoji, je sprejelo na darovih 11.000.000 K, izdalo pa je za ustanovljenje šol 10.000.000 kron. Društvo reši vsako leto 12.000 otrok češkemu narodu.

Fonograf v šoli. V ameriških Scranton School of Correspondence se uči že 20.000 učencev francoski, angleški, nemški, španski in laški s pomočjo fonografov, ki neprestano ponavljajo iste lekcije in jih prednašajo učencem. Ta pouk baje posebno ugaja nervoznim in pozabljivim ljudem, ki ne morejo pamtni izgovora.

Koliko je ognjenikov na svetu. Po najnovjših podatkih so v Evropi na kopnem 4, na otokih pa 20 ognjenikov, skupno torej 24; v Aziji jih je na kopnem 17, na otokih 29, skupno 46; v Afriki na kopnem 2, na otokih 9, skupno 11;

v Ameriki na kopnem 86, na otokih 28, skupno 114; v Oceaniji na otokih 108. Na vsem svetu je na kopnem 109, na otokih 194; torej skupno 303 vulkani. V Evropi so nastopna vulkanska središča: Na Islandiji so vulkani Hekla, Skapta-Jokui, Skapta-Sysel, Eyfiallo-Jokul, Krabla in Kattalgia ter več manjih gejzirov in blatnih vulkanov. Na otoku Sicilija je Etna in več podmorskih otokov. Med Eolskimi otoki je Stromboli. Na Napolitanskem je Vezuv. Nekoliko vulkanov je tudi v grškem otočju, blatnih vulkanov je tudi na Kavkazu. V Aziji je več ognjenikov, ki so daleč od morja, v središču kontinenta, kakor Pešian na Kitajskem ter Gibel, Koldongi in Demavent. V Afriki je razmerno malo vulkanov, največ jih ima pa Amerika in Oceanski otoki.

Pomanjkanje učiteljev v Srbiji. Ministrstvo prosvete je ustanovilo poseben odbor, katerega namen je, napolniti izpraznjena učiteljska mesta po Srbiji. Takih nepopolnjenih mest je zdaj 635.

Šolske počitnice na Pruskem. Poslednja ministrska naredba določa, da trajajo počitnice na ljudskih šolah 10 dni ob Božiču, 12 dni ob Veliki noči, 6 dni ob koncu semestra in 42 dni med dvema šolskima letoma, skupaj torej 70 dni razen nedelj in praznikov. Druge počitnice, kakor ob božjih potih in sejnih se morajo všteti v celotno število 70 prostih dni.

† **Jan Woldřich.** Dné 3. febr. t. l. je umrl v Pragi profesor geologije in paleontologije, Jan Woldřich, v starosti 71 let. Znan je bil tudi med Slovenci po svojih učbenikih iz prirodne vede.

Ljudski učitelj postal deželni šolski nadzornik. Nekdanji ljudski učitelj Pavel Preškovič v Zagrebu je postal deželni šolski nadzornik. In pri nas?

Bolnišnice v gozdu. Mesto Berlin je sklenilo zgraditi po vzorcu gozdne šole v Charlottenburgu gozdne bolnišnice za

zbolele učence. Ko bodo ozdraveli, se bodo zopet oddali učilnicam.

Francoski pravopis je silno težak. Učenec se ga v ljudski šoli skoro ne more naučiti. Zato se je že večkrat poskušalo, spremeniti francoski pravopis in ga nadomestiti z enostavnim pisanjem. Imenovana je sedaj z ministrsko naredbo nova komisija za revizijo tega vprašanja. Ker so člani te komisije večinoma učitelji, je upati, da se srečno reši to kočljivo vprašanje.

Tajna kvalifikacija se odpravi na Francoskem. Tudi naše učiteljstvo želi to.

Slovenska Matica bo za tekoče leto izdala sledečih osmero knjig: 1) „Ant. Knezove knjižice“ 13. zvezek; 2) 2. zvezek dr. Vošnjakovih „Spominov“; 3) 3. zvezek „Iz svetovne književnosti“ obsegajoč Tolstoj-Govekarjevo „Moč teme“; 4) 8. zvezek „Zbornika“; 5) 10. snopič dr. Štrekljevih „Slovenskih narodnih pesmi“; 6) „Letopis“ za l. 1906; 7) „Hrvaške knjižnice“ 1. zvezek; 8) „Zabavne knjižnice“ 18. zvezek.

Počitniški kurzi v Solnogradu.

Meseca avgusta t. l. se bodeta vršila v Solnogradu zopet dva tečaja: pedagoški in katehetski. Prvi od 13.—19. drugi od 20.—25. avgusta.

Program pedagoškega kurza je sledeči:

1. Vzgojni ideali 18. in 19. stoletja. Predava dr. Rudolf Hornich z Dunaja, štirikrat.
2. Svoboda in vzgoja volje. Nadučitelj Lenart Habrich, Nanten, trikrat.
3. Vzgoja k čistosti. Ravnatelj dr. P. Henrik Giese, Dunaj, dvakrat.
4. Vzgojni pomen germanskih bajk in pravljič. Dr. Richard Kralik, Dunaj, dvakrat.
5. O logični in didaktični metodologiji. Dr. Otto Willman, Solnograd, dvakrat.

6. Uvod v Willmanovo didaktiko. Ravnatelj Jožef Pötsch, enkrat.
7. Preosnova Herbartovih formalnih stopinj. Dr. Giese, Dunaj, dvakrat.
8. Nemško besedoslovje. Dr. Nagl, Dunaj, štirikrat.
9. Praktični pouk o delu v šoli. Weigl, Monakovo, dvakrat.
10. O vzajemnem delovanju pedagogov in katehetov. Ravnatelj Pötsch, Styrum, enkrat.

Program katehetskega kurza:

1. Učna knjiga iz 12. stoletja. Dr. Willman, Solnograd, dvakrat.
2. O gojitvi katehetike v Solnogradu. Vikarij J. Eising, Hallein, dvakrat.
3. Problemi in katehetska praksa. Kundi, Dunaj, dvakrat.
4. Katehetske urne slike. Pichler, Dunaj, dvakrat.
5. Katehetova disciplin. sredstva. Kundi, Dunaj, enkrat.
6. Verskonravna vsebina mojzesovega poročila o stvarjenju. Rössler, Mautern, enkrat.
7. Biblijski pouk na srednjih šolah in uvajalne znanosti. Dr. Abfalter, Solnograd, dvakrat.
8. Sedanja razlaga poročila o stvarjenju. Dr. Obermaier, Dunaj, trikrat.
9. Konfesijski znaki v verskem pouku. Dr. Rössler, dvakrat.
10. Pomen krščanske sociologije za kateheta. Dr. Tibitzanzl, Hohenfurt, trikrat. Z obema tečajema bodo združeni razgovori, učni poizkusi in izleti v solnograško okolico. Prijave so nasloviti: R. Rohrmoser, Domchorvikar, Salzburg, Kapitelplatz 2.

Katoliška učiteljska organizacija.

V zavesti, da le strogo izvršena, enotna organizacija doseže velike uspehe, so sklenila katol. učiteljska društva na Dunaju pridružiti se deželnemu društvu. Zato je učiteljsko društvo „Lorenz Kellner“ ne-

koliko izpremenilo svoja pravila in se bode odslej imenovalo: Dunajska podružnica deželnega društva — Predsednik Maier, avstrijske katoliške učiteljske zveze je odložil svoj častni posel in je bil mesto njega izvoljen učitelj Redl, urednik lista „Katolische Schulpresse“.

Belgijski katoličani in šolstvo.

Že od nekdanj očitajo liberalci katoličanom, da so nasprotniki šole, in vedno pridigujejo, da je tam ljudsko šolstvo uničeno, kjer dobé katoličani oblast v roke. Kako lažnjive so take trditve, izpričujejo šolske razmere v Belgiji. Leta 1884. ko so bili liberalci strmoglavljeni je bilo v Belgiji 4810 ljudskih šol, katere je obiskovalo 346.012 učencev, sedaj 7032 šol z 859.436 učenci. — Srednje šole so imele l. 1884. 65.000 učencev, sedaj 287.000. L. 1881. je bilo na ljudskih šolah 8328 učnih moči; l. 1903. pa 17 676. — Število analfabetov se je v tem času za polovico znižalo. Leta 1880. je bilo v armadi še 21·76% vojakov, ki niso znali čitati, l. 1890. jih je bilo le še 15·92%, l. 1903. 10·68% in l. 1904. 10·19%. Leta 1900. je dobila katoliška Belgija na pariški razstavi častno priznanje za svoje ljudske šole, častno svetinjo za svoje srednje šole, in najvišje odlikovanje za vseučilišča. Tako delajo za šolstvo klerikalci v Belgiji, naši liberalci pa vendar venomer trobijo, da so klerikalci nasprotniki šolstva.

Šolske klopi na Japonskem. Mikado je odredil, da dobe odslej japonske šole mize in klopi, da otroci ne bodo več s prekrizanimi nogami sedeli. To preuredbo so svetovali japonski zdravniki, ki hočejo s tem izboljšati rast svojega majhnega plemena.

Negovanje zob v šoli. Negovanje zob šolske mladine si pridobiva vedno večjo pozornost; med mnogimi mesti, katera so v zadnjem času otvorila mestne šolsko-zobne klinike, se odlikuje posebno

Mülhausen na Elzaškem radi velikih sredstev, katere je vporabilo in določilo v to svrhu. V tem mestu je dovolil mestni zastop znatno vsoto 13 000 M v ta namen. Za kliniko se je uporabilo nekdanjo šolo Zdravljenje zob šolskih otrok je prevzel od mesta nalašč za to vsprejeti izurjen zobozdravnik. — Kako so prepričane celo male občine, katere nimajo takih sredstev, o važnosti zgodnjega negovanja zob, dokazuje notica iz Langethala v Švici. Občina si priskrbi za prikladno negovanje zob potrebne stvari v veliki meri, in razdeljuje potom učitelja omenjene stvari v šoli premožnejšim učencem za ono ceno, za katero si je občina sama nabavila predmete. ubogim učencem pa brezplačno. Seveda je to le prva pomoč, kajti vsako mesto, vsaka občina bi morala stremiti po tem, da omogočuje zraven negovanja zob tudi zdravljenje slabih, piškavih zob in sicer vse to v interesu ljudskega zdravja. — Pravilno negovanje zob v ljudskih šolah je uvedlo mesto Ulm.

Katoliški učitelji na Ruskem. Ruski minister narodne prosvete je s cirkularom razveljavil naredbo, ki je določala, da ne sme na Ruskem biti noben katolik v službi kot naroden učitelj.

Število poljskih ljudskih šol v Šleziji. V Šleziji je 505 javnih ljudskih šol; od teh je 233 nemških, 128 čeških in 142 poljskih; 24 nemško-čeških in 28 nemško-poljskih. Te šole je obiskovalo 118.742 otrok. V Šleziji biva 220.371 Poljakov, 146.360 Čehov in 296 570 Nemcev. Nemci imajo 233 ljudskih šol, Poljaki pa samo 142. Dvojna mera!

Boj proti analfabetizmu s pomočjo zasebnega poučevanja. Pod tem naslovom je izdal osrednji odbor „Towarzystwa Szkoły Ludowej“ v Galiciji razglas, v katerem popisuje žalostne prosvetne razmere v Galiciji ter pozivlje poljsko občinstvo, da z zasebnim pouče-

vanjem odstrani analfabetizem iz dežele. V pozivu se trdi, da od 3,002.436 Poljakov v Avstriji je 1,118.726 odraslih analfabetov; 375.899 jih pa zna samo čitati. Velikanski odstotek od te številke pripada na Galicijo, ki ima sama 1,158.282 poljskih analfabetov med 2.789.788 poljskimi prebivalci. V Galiciji je 900 občin brez šole; 104.000 otrok radi nedostatka šol ne hodi v šolo vobče. Zato se v pozivu svetuje, da „vsak, ki zna čitati in pisati, nauči enega analfabeta pisati in brati — da tako sčasoma izgine ta sramota poljskega naroda.“

Ženska visoka šola v Peterburgu.

Državni svetnik J. N. Rajev se je zelo trudil in mnogo denarja potrošil, da bi se osnovala v Peterburgu ženska visoka šola. Načrt te šole je že predložen naučnemu ministrstvu v odobrenje. Po tem načrtu bi imela visoka šola dve fakulteti, historijsko-književno in pravno. Predavanja bi se uravnala po vzorcu drugih šol. Na historijsko-književni fakulteti bi se učilo tudi bogoslovje, ruska in občna književnost, filozofija, pedagogika in historija umetnosti. Na pravni fakulteti bi se učilo pa cerkveno, državno, rusko, rimsko, meščansko, finančno, mednarodno in administrativno pravo. enciklopedija prava, politična ekonomija, statistika in latinski jezik. Kot dijakinje se sprejemajo samo absolventinje srednjih šol, a kot slušateljice tudi take gospe in gospodične, ki nimajo srednješolske izobrazbe. Taksa za prvi tečaj naj bi bila 75, a za drugi 50 rubljev. Visoko šolo bi po načrtu odprli še letos meseca septembra. Tako bi bila ženska visoka šola v Peterburgu v svoji vrsti popolnoma edina.

Posledice alkoholizma. Na Francoskem je med 10.000 umori izvršenih v pijanosti 2374. Izmed 5322 jetnikov jih je zaprtih 66% zaradi alkoholizma. Na Angleškem je po Lombrosu izmed

29.752 deliktov izvršenih 10.000 v pijanosti. V Škotski, kjer so ob nedeljah zaprte gostilne in žganjarnice, je aretovanj ob nedeljah povprečno 22, ob delavnikih pa povprečno po 172. V Švici se izvrši 64% aretovanj na alkoholu vdanih ljudeh.

Aleksander Šantel, sin šolskega svetnika g. A. Šantelna, je napravil 2. t. m. na Dunaju izpit vsposobljenosti za poučevanje prostoročnega in geometričnega risanja na srednjih šolah.

Vsesrbski učiteljski kongres je sklican na dan 19. avgusta v Belgrad. Na kongres so povabljeni učitelji vseh srbskih krajev. Ob tej priliki se bo slavila tudi 25 letnica „Srbskega učiteljskega društva“.

Na meščanski šoli v Postojni je imenovan ravnatelj dosedanji učitelj na meščanski šoli v Krškem, gosp. Josip Brinar

Imenovanje okrajnih šolskih nadzornikov. Voditelj naučnega ministrstva je imenoval za nadaljo 6-letno dobo za okrajne šolske nadzornike na Goriškem te-le gg. in sicer: Za politični okraj toliminski vadičnega učitelja A. Lasiča, za goriško okolico ter za slovenske šole v Gorici in v gradiščanskem političnem okraju Fr. Finžgarja, za šole v sežanskem političnem okraju pa Matkota Kante.

Organizacija slovenskih profesorjev. Nov napredek na polju združevanja je društvo slovenskih profesorjev. Preko 60 — za narodno prosveto vnetih in delavnih mož se je zborovalo 22. aprila v „Narodnem domu“ in položilo temelj imenovanemu društvu, ki postane gotovo v stanovskem in v narodnem oziru vpljuvši faktor.

Shod je otvoril v imenu pripravljalnega odbora g. prof. dr. Ilešič, predstavil zastopnika politične oblasti gospoda dr. Zarnika ter naznanil, da sta oba nadzornika, gg. Levec in Hubad za držana; odsoten je župan Hribar; ravnatelj g. Schreiner se je brzo-

javno opravičil, ker je zamudil vlak. Navzoči so ljubljanski ravnatelji gg. Senekovič in Černivec ter dr. Požar. — Gospod dr. Ilešič pozdravlja vse, zlasti (hrvaško) delegate iz Pazina — Navdaja ga nada, ker je velika večina prijavila pristop društvu. V znešenih besedah s pravo pesniško dikcijo opisuje skupno vez, ki družijo slovenske profesorje. Značaji stojé trdno kot jeklo. Svoboden sam sebi naj posveti učitelj vso paznost učencu, kateremu naj bo učitelj pazen spremljevalec. Učitelj brez socialnega ideala ni učitelj. Poklic je delo za drugega, altruizem, čustvo dolžnosti in odgovornosti; dolžnost, ki se poraja v naši duši, dolžnost zavesti odgovornosti. Sklicuje se na Komenskega, ki živi v naših dušah; ali naj bomo mi v mrtvilu?

Poročilo pripravljalnega odbora prevzame dosednji zapisnikar gospod profesor Vajda.

V obširnem poročilu pravi med drugim: Delo posameznika izgine; treba združitev. Glejmo organizacije srednješolskih profesorjev med Čehi, Poljaki in Nemci. Čas in veda zahtevata preosnovo šole, tembolj pri nas, kjer je srednješolstvo šele v začetku. Treba pouka v materinščini v vseh predmetih.

Rešiti treba dvojno vprašanje. Prvo je stanovsko. Ali ima profesorski stan ugled in socialno stališče, ki mu gre? Ne! Sinovi „boljših“ krogov niti ne stopajo v naš stan, le redkoma. Večinoma so profesorji nadarjeni kmetski sinovi in sinovi obrtnikov. Kakšna razlika! Drugo vprašanje se tiče našega naslova. Dandanes se že vsak učitelj plesa imenuje „profesor“. Kako naj nastopa n. pr. suplent, ki ni nikamor vštet. Umevno je, da peša stanovski ponos, a tega je treba varovati.

Danes se konstituiramo; našli smo na prvi poziv skoro polnoštevilni odziv. Skoro 200 nas je slovenskih profesorjev, a vsi moramo biti člani društva. Potem pa pristopimo k splošni avstrijski zvezi, ki šteje danes preko 4700 članov

Dr. Ilešič prečita iz Beograda dospelu brzojavko.

Naslednja točka je bilo čitanje pravil. Naslov društvu je: „Društvo slovenskih profesorjev“ Poslovni jezik bode slovenski in srbohrvatski. Namen društva je pospeševati pedagoško in obče znanstveno delovanje društvenikov; zastopati in braniti vse interese učiteljstva in njim podobnih šol ter mu določati stališče v okviru narodnega življenja.

Predsednikom je bil izvoljen g. profesor Orožen per acclamationem. Ostali odbor je trebalo voliti po listkih.

Gosp. dr. Oswald iz Gorice nasvetuje, naj se vršé občni zbori tudi izven Ljubljane in pa ob času počitnic. Obvelja.

Gosp. Nazor iz Pazina (hrvatski) pravi, da je naslov društva iznenadil pazinske tovariše. Istrski tovariši naj bi bili most med Slovenci preko Istre v Dalmacijo ter naj ima društvo odprta vrata tudi dalmatinskim kolegom. Ker se pa zove društvo „slovenskih“ profesorjev, so ta vrata na pol zatvorjena.

V imenu zbora pazinskih profesorjev stavi formalni predlog, naj se glede premembe naslova pri prihodnjem občnem zboru stavijo konkretni predlogi. Gospod dr. Ilešič se strinja s tem nasvetom.

Dr. Brolih iz Pazina (slovenski) svetuje naslov „jugoslovansko društvo“.

Po kratki debati se sklene, to zadevo prepustiti v končno rešitev odboru.

Poleg predsednika g. prof. Orožna je voljeno v odbor osmero gospodov in sicer: ravnatelj Schreiner (Maribor); prof. Nazor (Pazin); dr. Oswald (Gorica); Vajda, dr. Ilešič, dr. Opeka, dr. Požar ter dr. Tomišek (Ljubljana). Teh namestnika sta gg.: prof. Peterlin in dr. Lončar. Pregledovalca računov pa gospoda: prof. Fajdiga in dr. Korun.

Po razglasitvi skrutinija in izidu volitve zaključil je g. prof. Orožen ta pomembni shod. Novemu društvu želimo tudi mi čvrst razvoj.

„Slovenski učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15.). Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K. Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren Ivan Rakovec. — Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani. Tiska Katoliška Tiskarna.
